

2012-01-01

FoU-
NORDVÄST

KUNSKAPSÖVERSIKT – STÖD TILL
FÖRÄLDRAR VARS BARN HAR BLIVIT
PLACERADE I SAMHÄLLSVÅRD

Hanna Nylander
FoU-Nordväst
2012

Innehåll

1.0 Syfte:.....	2
2.0 Frågeställningar:	2
3.0 Inledning/Problembeskrivning:	2
4.0 Metod/Tillvägagångssätt:	3
5.0 Resultat:.....	5
5.1 Beskrivning av föräldragruppen och typ av placering	5
5.2 Vad säger svenska lagar och konventioner om relationen mellan biologiska föräldrar och deras placerade barn?.....	6
5.3 Föräldraperspektiv.....	7
5.4 Vad visar forskningen?	11
7.0 Referenser:	14

1.0 Syfte

Syftet med denna kunskapsöversikt är att göra en sammanställning av forskning och kunskap kring stödet till biologiska föräldrar vars barn har blivit placerade i samhällsvård. Detta avser framför allt stöd i att orientera sig i den nya föräldrarollen men även stöd i att hantera den upplevelse det innebär att få sina barn omhändertagna. Vilket stöd det kan finnas behov av och vad detta stöd kan få för konsekvenser för föräldrar och barn beskrivs ur föräldrars perspektiv samt vad forskning visat om betydelsen av umgänge och barnets/ungdomens vuxenblivande. För denna kunskapsöversikt gäller både placeringar på grund av barnets eget beteende och placeringar på grund av brister i omsorgen. Översikten gäller både föräldrar vars barn är placerade frivilligt enligt socialtjänstlagen och föräldrar vars barn är placerade under tvång i enlighet med lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Denna översikt har inte för avsikt att vara heltäckande på området, utan ska ge en överblick kring den kunskap som kan tänkas vara aktuell för de som berörs av denna samhällsvård idag.

2.0 Frågeställningar

- Hur ser stödet ut för biologiska föräldrar vars barn placerats i samhällsvård, avseende den fortsatta föräldrarollen och upplevelsen av denna process?
- Hur upplever föräldrarna den nya föräldrasituationen och vilka behov kan det finnas för att ha en fortsatt kontakt och föräldraroll gentemot sina barn?
- Hur kan detta stöd eller avsaknad av stöd påverka dessa barns framtid och vuxenblivande?

3.0 Inledning/Problembeskrivning

Tankarna kring detta projekt startade i och med att kontakt togs med en stödgrupp i Järfälla, för biologiska föräldrar vars barn blivit placerade i samhällsvård. Initialt var avsikten att från FoU-Nordväst sida följa upp stödgruppen som verksamhet för att undersöka om denna typ av stöd varit till gagn för dessa föräldrar. Uppföljningen skulle även innebära att undersöka vad föräldrar i denna situation kan tänkas behöva i det fortsatta arbetet i stödgrupper. Ytterligare en dimension tillkom i projektet i och med ansökan om medel till Statens folkhälsoinstitut och Allmänna barnhuset i syfte att utveckla kunskap och metoder för socialtjänstens arbete med biologiska föräldrar till barn som är placerade i samhällsvård. Genom ett ESF projektet har en utvecklingsledare anställts på FoU-Nordväst under två års tid med start 1/11-2012, som har familjehem som fokusområde under denna period. Denna tjänst och eventuella medel skulle

ge möjlighet till en större omfattning av projektet, där fler av dessa föräldrar, barn och anställda inom socialtjänsten kan intervjuas. För att kunna genomföra intervjuer och använda empirin på bästa möjliga sätt krävs en kunskapsgrund att stå på inom detta område. Vad vet man idag om vilka behov dessa föräldrar har under en, vad man får förmoda, traumatisk process? Vad får föräldrar för stöd i sin fortsatta och annorlunda föräldraroll? Hur påverkar stödet till dessa föräldrar den fortsatta kontakten med barnet/barnen och hur kan det påverka barnens vuxenblivande? Ur dessa frågor mynnade denna kunskapsöversikt som i möjligaste mån ska täcka in den kunskap som finns och beskriva det kunskapsläge som vi befinner oss i idag. Ytterligare en viktig aspekt för genomförandet av denna kunskapsöversikt framkom i takt med att arbetet påbörjades. Det visade sig finnas relativt lite forskning om stödet till föräldrar vars barn har blivit placerade i samhällsvård. Ett exempel som tydliggör bristen på forskning är den kartläggning av föräldrastöd i Sverige som gjorts för statens folkhälsoinstituts räkning (Sarkadi 2009). I denna kartläggning lyser stödet till föräldrar vars barn har blivit placerade i samhällsvård med sin frånvaro som i så många andra forskningssammanhang. Det blir därför än viktigare att sammanställa den kunskap som finns om detta specifika föräldrastöd för att synliggöra bristen på forskning om stödet till dessa föräldrar.

4.0 Metod/Tillvägagångssätt

Vid arbetets början skedde en diskussion på FoU-Nordväst och Järfälla barn/ungdomsenhet om vilka frågor som kunskapsöversikten skulle besvara och utifrån det vilken kunskap och material som fanns på FoU-Nordväst sedan tidigare. Med detta som utgångspunkt var det möjligt att börja formulera sökord och söka referenser i den litteratur som fanns. Kontakter som kunde vara bra att ta med forskare på området framgick även från den kunskap och litteratur som fanns på FoU-Nordväst. Kontakt togs med Ingrid Höjer, universitetslektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, Yvonne Sjöblom, docent vid Stockholms universitet på institutionen för socialt arbete, Gunvor Andersson, professor emerita i socialt arbete vid Lunds universitet och Bente Moldestad Barnevernpedagog og master i pedagogikk Sosionom og cand. Socion, uni.no.

Insamlandet av den kunskap som presenteras här har eftersökts i databaserna: Diva, Ebsco, Proquest, Google Scholar, Artikelsök (svenska), Stockholms universitets bibliotek och Stockholms stadsbibliotek. De sökord som har använts är, ”barn i samhällsvård”, föräldrastöd, föräldraskap, föräldragrupp, vuxenblivande, ”omhändertagna barn”, ”children in foster care/

residential care/ out of home care", parenthood/parenting, parentsupport och supportgroup. Dessa sökord togs fram genom svenska och engelska ordböcker för att hitta synonymer som kunde tänkas vara av betydelse vid insamlandet av materialet. Vid sökningarna på ämnesorden användes boolesk söklogik som går ut på att specificera sin sökning med hjälp av orden AND, OR och NOT (Libris webbreferens). Trunkering användes även som sökmetod, vilket innebär att man använder ordstammen på sökordet och markerar denna med en asterisk (*) vilket gör att man utökar sin sökning till ord med olika ändelser av ordstammen (Libris webbreferens). Sökningar gjordes även på verksamheter som arbetar inom detta område som, Allmänna barnhuset, Folkhälsoinstitutet och Erica stiftelsen.

Det behövde göras en uppdelning av den insamlade kunskapen för att den skulle bli hanterbar för läsaren och ges ett sammanhang. Därav valdes de teman ut som kan ses under avsnitt 5.0 *Resultat*, teman valdes utifrån syftet och frågeställningarna för kunskapsöversikten för att kunna ge svar på dessa. Teman bearbetades och ändrades under arbetets gång för att de skulle vara anpassade till den kunskap som efterhand hittades på området.

Den ursprungliga tanken med utvärderingen var att den enbart skulle utgå från kunskap skriven i en svensk kontext eftersom den svenska organiseringen av barnavård på många sätt kan skilja sig från andra länder och andra kontexter. Dock är den svenska forskningen i sin linda när det handlar om vilket stöd som finns för föräldrar vars barn har blivit placerade i samhällsvård. Det ansågs därför nödvändigt att ta med internationell kunskap och erfarenheter. För att det ändå ska vara givande för ett svenskt sammanhang begränsades materialet till sådant som berör föräldrars upplevelser och känslor av situationen och relationen till sin socialsekreterare snarare än organisatoriska faktorer.

5.0 Resultat

5.1 Beskrivning av föräldragruppen och typ av placering

Den grupp som majoriteten av föräldrarna utgör inom forskning är mödrar. Det är mödrarnas beskrivningar som till största del presenteras inom den forskning som finns på området och därmed även i denna kunskapsöversikt. Lundstöm & Sallnäs (2009) beskriver även i sin artikel att mödrarna är dem som till störst del har kontinuerlig kontakt med barnen efter att de placerats i samhällsvård. Varför det är mödrarna som övervägande representerar föräldraskapet vid placeringar av barn är en stor och mycket svår fråga att besvara, Lundstöm & Sallnäs (2009) presenterar några eventuella anledningar till varför kontakten mellan barn och mödrar är större än mellan barn och fäder efter placering av barnet. En anledning de uppger är att fäder kan vara mindre hengivna och intresserade av att hålla kontakten med sina barn eller att barnen själva gör valet att hålla kontakt med sin mor men inte med sin far. Det skulle även kunna handla om socialtjänstens syn på föräldraskap och att mödrarna då ses som den huvudsakliga föräldern, både när det avser ansvar och rättigheter i förhållande till barnet. Ytterligare en faktor som kan vara aktuell är att fädernas typ av problematik kan göra att de inte förmår ha kontakt med sina/sitt barn (ibid.).

Höjer (2009) redogör för att de föräldrar vars barn är placerade i samhällsvård många gånger är en marginaliserad grupp som till största del utgörs av ensamstående mödrar. Dessa mödrar har även setts ha svaga sociala nätverk och en instabil ekonomi. Forskning har även visat att mödrar som har barn placerade i samhällsvård många gånger själva har haft en problematisk uppväxt med erfarenheter av missbruk och försummelse (ibid.). Höjer (2009) påpekar även att forskning har visat att föräldrar till barn som är placerade utanför hemmet har varierande problembilder som även samvarierar med varandra så som alkohol eller narkotika missbruk och/eller psykisk sjukdom. En stor del av denna föräldragrupp är även exkluderad från arbetsmarknaden (ibid.).

Anledningarna till varför barnen placerats utanför hemmet är mycket olika och det kan bero både på barnets eget beteende och/eller på föräldrarnas förmåga. Barnens och föräldrarnas typ av problem som föranlett placering varierar också stort. Då anledning till varför placering skett kan se olika ut så kommer denna kunskapsöversikt även att innefatta föräldrars situation då barnet/barnen blivit placerade på institution såväl som i familjehem. Socialstyrelsen (2012) redogör för att 26200 barn berördes av heldygnsinsatser någon gång under 2011. Det innebär

således att drygt 26000 barn har varit placerade i samhällsvård, under olika lång tid, under år 2011.

5.2 Vad säger svenska lagar och konventioner om relationen mellan biologiska föräldrar och deras placerade barn?

I Socialtjänstlagen kap. 6 § 1 st. 2, som berör vård i familjehem och i hem för vård och boende, står det att ”Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.” (SFS 2001:453). Eftersom vården *bör* utformas på detta sätt föreligger det inget krav på att så måste göras men det visar på lagstiftarens avsikt, hur man tycker att formen av vård bör se ut för att vara optimal för barnet och föräldern. Det innebär att det anses vara förmånligt om barnet har en fortsatt relation till sina biologiska föräldrar och andra i dess närhet samt med sin tidigare hemmiljö i de fall det inte är skadligt för barnet. I Prop. 1996/97:124 s 113-114 tydliggörs detta ytterligare genom en beskrivning av vad samhörighet och kontakt med hemmiljön kan innebära. Det klargörs att samhörighet och kontakt ska tolkas som mer än endast föräldrarnas fysiska närvaro. De biologiska föräldrarnas närvaro ska även bidra till att barnet får tillgång till sin språkliga och kulturella bakgrund. Det påpekas även att det är av största angelägenhet att man väljer familjehem med tanke på dessa aspekter och att familjehemmet har en förmåga att samarbeta med den biologiska familjen. I sin tur betyder detta att den personal som arbetar med placeringar av barn måste ta tillvara föräldrarnas åsikter och röster kring placeringen i den mån det är möjligt i förhållande till barnets bästa.

I barnkonventionens artikel nio (unicef webbreferens) belyses vikten av att barn placerade utanför det egna hemmet har en kontinuerlig och nära kontakt med sina biologiska föräldrar när det är till gagn för barnet. Det ska dock påpekas att det grundar sig i barnets rätt till sina föräldrar och inte i föräldrarnas rätt till kontakt med sitt barn vilket sätter fokus på barnets behov istället för föräldrarnas.

För denna kunskapsöversikt blir de ovanstående grunderna viktiga iförhållande till vad som krävs för att de biologiska föräldrarna ska ha möjlighet att ha en kontinuerlig och nära relation till sina barn och för att kunna ge uttryck för de önskemål man har kring placeringen. Det kan tänkas att en förälder som varit med om en barnavårdsutredning och som sedan anses otillräcklig som förälder inte har samma möjligheter som andra föräldrar. Det kan handla om möjlighet att ta tillvara sin rätt gentemot sitt barn vilket innebär att ett stöd för föräldrarna i denna situation kanske är nödvändigt.

5.3 Föräldraperspektiv

5.3.1 Vilka känslor uppstår när barnet/barnen omhändertas?

Trulsson (1998) beskriver känslorna hos de mödrar hon intervjuat efter att de fått sina barn omhändertagna och placerade utanför det egna hemmet. Först ska sägas att hon noterat en skillnad mellan de mödrar som på egen hand uppsökt socialtjänsten och som gått med på frivillig placering utav barnen och i de fall barnen placerats med tvång. Den andra gruppen hade mer påtagliga beskrivningar av vad som kan beskrivas som chock och att hamna i en livskris. Det blev för många av mödrarna i denna studie en total ensamhet efter att barnet försvann, där vissa av dem ansåg att socialtjänsten var färdig med familjen när barnet/barnen blivit placerade. Det har för en del av föräldrarna inneburit att de upplevt att de straffas för att de inte klarat av sin föräldraroll vilket i många fall kopplas till oförmågan att sluta missbruka droger eller alkohol (Höjer 2007). Det fanns därmed inga professionella kontakter kvar efter placeringen av barnet och i många fall fanns inte heller några andra kontakter eller nätverk för mödrarna. Innebörden av detta blev alltså att kvinnorna stod själva i den kris de upplevde och för de flesta av dem (som hade ett missbruk) innebar det att missbruket ökade den närmaste tiden efter placeringen. I de fall en frivillig placering skett, då oftast i en släktings hem, uppgav mammorna inte samma känslor av uppgivenhet som mammorna till de barn som tvångsplacerats. Deras känslor kretsade istället runt lättnad och en känsla av att hinna ”styra upp sitt liv” (ibid.).

Den skildring som Trulsson (1998) givit av de mödrar hon mött stämmer i mångt och mycket överens med den bild som Höjer (2007) återger från sina fokusgruppsintervjuer. Föräldrarna upplevde hopplöshet och misströstan vid placeringen av deras barn och en upplevelse av att befinna sig i en livskris.

Höjer (2007) visar på i sin studie att en del föräldrar har känt att de fått ett respektlöst bemötande från socialtjänstens sida och att de blivit dåligt informerade om vad som händer med deras barn. Det ledde i sin tur till känslor av maktlöshet och att inte vara delaktig i sitt barns situation. Dessutom påpekar Höjer (2007) genom tidigare studier att det är bemötandet och behandlingen från socialtjänsten som är av verklig vikt för att föräldrarna ska känna att de har ett gott samarbete med socialtjänsten och sin handläggare snarare än vad för beslut som fattas om barnet.

5.3.2 Vad har man för behov av stöd som förälder till barn placerade i samhällsvård?

Utifrån den ovan beskrivna bilden av föräldrar i kris och chock (Trulsson 1998, & Höjer 2007) får många av föräldrarna, enligt dem själva, ett litet eller inget stöd i att hantera dessa känslor av socialtjänsten.

I Trulssons (1998) studie uttrycker föräldrarna ett behov av att få tala ut om de känslor som uppstår när barnet placeras. Till exempel kan känslor som skam, skuld och sorg uppstå över att barnet inte längre bor hemma och att man som förälder inte klarade av att ta ansvar för sitt barn. För de missbrukande mammorna i Trulssons (1998) studie innebar den behandlare man hade i frivilligvården många gånger ett stöd i att hantera den process man gick igenom vid separationen från sitt barn. Även andra professionella kontakter, som stödperson, visade sig fungera som stöd till en del av föräldrarna. Hjälptjänst från den för föräldern närmsta släkten förekom i de fall det fanns ett nätverk utanför de professionella kontakterna och kontakter med andra missbrukare, såsom vänner och partners (ibid.).

Att ha flera träffar med socialtjänsten för att diskutera placeringen utav barnet uttrycks av föräldrarna som viktigt. Vid dessa tillfällen ska man som förälder kunna få information och stöd om det uppstår några problem mellan föräldrar och familjehemsföräldrar (Höjer 2007). Föräldrarna i Höjers (2007) studie menar att det inte bara är viktigt med stöd innan och under placeringen utan även efter det att barnet kommer hem igen, om de gör det. Det är då av betydelse att få hjälp med att hitta tillbaka till att vara förälder med fullt ansvar för sitt barn och det vardagliga livet (ibid.).

Den ovan beskrivna (6.2) situationen om mödrar som gått djupare in i sitt missbruk efter att deras barn blivit placerade kan kopplas till att mammor som får litet stöd efter placeringen många gånger inte klarar av att ha någon kontakt med familjehemmet eller deras barn under en inledande period (Trulsson 1998).

Flygare (2012) redogör för liknande upplevelser hos de föräldrar hon mött som dem i Höjers (2007) studie, när det handlar om att som förälder befinna sig i kris efter placeringen av barnen. Föräldrarna tar upp i Flygares (2012) intervjuer att de under denna turbulenta tid är i behov av att få tala med en professionell person som står utanför ärendet och socialtjänsten men som är väl insatt i hur en process går till när ett barn omhändertas. Anledningen till att man ville ha sådana samtal var att få tala om de känslor som uppkommer när barnet omhändertas och om den förändrade föräldrarollen. Det fanns åsikter om att det inte var

tillräckligt att tala med de egna personliga kontakter man hade, som vänner och övrig familj utan att det låg ett ansvar på socialtjänsten att tillse en professionell kontakt för samtal (ibid.). Det uppkom även att föräldrarna i Flygares (2012) studie skulle uppskatta ett forum där man fick träffa föräldrar med liknande upplevelser och utbyta erfarenheter. I något fall dök även önskan upp om en mötesplats mellan föräldrar och familjehemsföräldrar för att prata om barnets bakgrund och erfarenheter samt att föräldrarna kan få veta mer om den familj som barnet befinner sig i (ibid.). Vikten av att få dela sina upplevelser med andra föräldrar framgår även som viktigt i andra föräldrastödssammanhang. Sarkadis (2009) kartläggning av föräldrastöd i Sverige visar att många föräldrar vill utbyta erfarenheter med föräldrar som varit i samma eller liknande situationer. Det kan tänkas att önskemål om att dela livserfarenheter kring sina barn och situationen kring sina barn inte är unik för föräldrar som har sina barn i det egna hemmet. Det skulle kunna innebära ett stöd för Flygares (2012) resultat om föräldrar vars barn har blivit placerades önskemål om stödgrupper i denna form.

5.3.3 Hur kan relationen mellan socialarbetaren och föräldrarna beskrivas? Hur ser bemötandet av föräldrarna ut?

Höjers (2007) erfarenhet av de grupper hon mött visar på en många gånger negativ upplevelse av mötet med socialsekreteraren i fråga om deras barn. I vissa fall hade maktställningen mellan föräldern och socialsekreteraren upplevts som så påtaglig och negativ, att föräldern såg sig som underlägsen socialsekreteraren. Trulsson (1998) visar även på att det kan föreligga en konflikt mellan föräldrar och socialsekreterare då många föräldrar har förhoppningar om att barnet ska komma hem igen. Det gör att föräldrarna arbetar för att uppnå detta mål samtidigt som socialsekreteraren inte arbetar med hemflyttning som mål. Höjer (2007) visar på att socialsekreterarna inte tar eget initiativ till att ta upp frågor om exempelvis umgänge eller sådant som kan skapa konflikter och motstånd från familjehemsföräldrarna då man vill bevara placeringen hos den aktuella familjen. Det kan tänkas att om socialsekreteraren har andra mål än föräldrarna så kan det skapa problem i relationen mellan föräldrar och socialsekreterare. Det kan till exempel påverka föräldrars känsla av bemötande och respekt om socialsekreteraren inte tar upp umgängesfrågor som kan tänkas skapa problem med familjehemmet för att barnet inte ska behöva flyttas samtidigt som föräldrarna arbetar för att barnet ska komma hem.

Föräldrars upplevelser är att de av socialtjänsten förväntas handla förnuftigt och kunna samtala kring barnet och den nya situation som uppstått på ett eftertänksamt och förståndigt

sätt. Det skulle kunna innebära att om föräldrar inte agerar utefter dessa förväntningar så förstärks bilden av föräldern/föräldrarna som otillräckliga och oberäkneliga (Höjer 2007). Problem kan därmed tänkas uppstå mellan föräldrar och socialsekreterare om socialsekreteraren har förväntningar på föräldern som denna inte kan möta. Andersson (2008) visar på i sin studie att föräldrarnas, i de flesta fall moderns, förmåga att samarbeta får betydelse för socialsekreterarens bedömning. Det innebär att huruvida föräldern agerar rationellt och samarbetar med socialtjänsten påverkar den fortsatta placeringen av barnet, samtidigt som föräldern befinner sig i en eventuell livskris (ibid.).

Även om känslorna av kris och desperation är beskrivna på liknande sätt i många olika sammanhang så varierar bilden av hur nöjd man som förälder är med socialtjänstens bemötande och insats. Höjer (2007) visar på föräldrarnas missnöje kring det stöd eller snarare bristen på stöd som de fått i samband med att deras barn blivit omhändertagna. Flygare (2012) visar på i sin studie att många av föräldrarna i dessa fall varit mycket nöjda med relationen till sin socialsekreterare. De positiva resultat som påvisas har ett antal gemensamma punkter som till exempel att föräldrarna har haft en långvarig kontakt med sin socialsekreterare. Det har även varit betydande i dessa fall att föräldern informerats om vad som hänt dels under utredningsstadiet men också om vad som händer kring barnet efter det att de blivit placerade (ibid.). Således kan sägas att faktorer som får negativa konsekvenser för relationen mellan socialsekreterare och förälder är när föräldern upplever en brist på information och när socialsekreteraren ofta byts ut. Har föräldrarna kontakt med en och samma sekreterare under en längre tid kan relationen innebära ett förtroende för socialsekreteraren från förälderns sida och att denne kan ses som en tillgång för att göra barnets situation till den bästa möjliga (ibid.). Ytterligare aspekter som enligt Flygares (2012) studie är betydelsefulla för relationen mellan socialsekreterare och föräldrar är att föräldrarnas åsikter om barnet och situationen som de befinner sig i tas på allvar. Viktigt är även att man får medverka vid beslut som ska fattas kring barnet som exempelvis val av familjehem.

Moldestad (2007) ger en redogörelse för hur viktigt det kan vara för föräldrar att få ha en familjrelation med sina barn även när de är placerade utanför hemmet och hur man kan ge möjlighet till detta genom att som socialsekreterare se föräldern som en aktör. Genom att se föräldern som en tillgång på kunskap och information om barnet och dess situation kan känslan av delaktighet och betydelse som förälder skapas. Höjer (2011) lyfter även betydelsen av att socialsekreteraren är lyhörd, visar sympati och lyssnar till föräldrarna. Dessa aspekter har föräldrar angett vara viktiga för att ha en god relation till sin socialsekreterare. Höjer

(2011) bekräftar den bild som Moldestad (2007) återger kring vikten för föräldrarna att bli tagna på allvar som föräldrar och för den kunskap de besitter som sina barns situation i egenskap av förälder.

Höjer (2011) visar på att när socialsekreteraren arbetar inom en barnenhet och utreder ett barns situation och placerar barnet utanför hemmet så ligger fokus på att skydda barnet vilket kan leda till att socialsekreteraren inte lägger någon tid på föräldrarnas situation. Fokus blir att rädda barnet från den skadande miljö denna lever i med sina föräldrar vilket gör att föräldrarnas känslor hamnar i skymundan.

5.4 Vad visar forskningen?

5.4.1 Vilken betydelse har kontakten mellan biologiska föräldrar och barn? Hur påverkas behovet av stöd till föräldrar när det handlar om förmågan att upprätthålla kontakt med barnet?

Höjer (2007) återger en något otydlig bild av hur kontakten med föräldrarna påverkar det placerade barnet samt påpekar att det är ett relativt outforskat område. Det kan vara positivt för barnets välmående att ha en fortsatt kontakt med sina biologiska föräldrar. Höjer (2007) visar att kontakt med de biologiska föräldrarna i en del fall ökar barnets förståelse för den situation de befinner sig i och de får bättre möjligheter att handskas med sina känslor kring identitetsskapande och självkänsla. Det har även framkommit enligt Höjers (2007) beskrivning att resultat visat på att barn som inte har en kontinuerlig kontakt och de barn som i princip inte haft någon kontakt med sina föräldrar under placeringen klarar att bättre knyta an till sin fosterfamilj och upplever inte samma negativa känslor av separation. Det framgår dock inte om det finns andra faktorer som kan påverka skillnaderna mellan dessa grupper än just kontakten med föräldrarna. Lundström & Sallnäs (2009) redogör för en lika otydlig bild som Höjer (2007) när det handlar om verkningarna av fortsatt kontakt mellan placerade barn och biologiska föräldrar. Lundström & Sallnäs (2009) kan dock visa på i sin studie hur kontakten ser ut mellan barn och föräldrar beroende på typ av placering. Det var i deras studie betydligt vanligare att barn placerade på institution så som HVB-hem hade kontakt med föräldrar och syskon än barn placerade i familjehem (ibid.). Typen av placering kan således påverka hur kontakten ser ut, det kan bland annat bero på att placering på institution gör det lättare för föräldrar att besöka sina barn på grund av dess öppenhet och att placeringen inte ska fortgå under en längre tid. Det innebär att det kan finnas organisatoriska aspekter som påverkar kontakten mellan barn och föräldrar under placeringstiden. För föräldrarnas del kan

kontakten med barnen kopplas ihop med hur utsikterna för en hemflytt ser ut. Har föräldrarna inte haft en god och kontinuerlig kontakt med sitt barn är det troligt att barnet inte kommer att flytta hem igen till den biologiska familjen (ibid).

Ytterligare en aspekt kring föräldrars möjligheter till kontakt med sina barn under placering som Lundström & Sallnäs (2009) lyfter fram är avståndet mellan familjehemmet eller HVB-hemmet och föräldern. Ett längre geografiskt avstånd mellan förälder och barn kan bidra till färre besök och en mindre kontinuerlig kontakt.

Lundström & Sallnäs (2009) visar på att de ungdomar som deltagit i deras studie hade varierande kontakt med sina föräldrar och även önskan om kontakt med föräldrarna såg olika ut bland ungdomarna. I den grupp som hade kontinuerlig kontakt med sina föräldrar under placeringen uttrycktes en önskan om mer kontakt med föräldrar. Den grupp av ungdomar som inte träffade sina föräldrar eller endast träffades sporadiskt var det vanligare att man inte ville ha kontakt med sina föräldrar eller i alla fall inte önskade mer kontakt än den som fanns i dagsläget. Det fanns dock en mer tydlig önskan bland ungdomarna generellt och det var önskan om mer kontakt med sina syskon (ibid).

Det kan således sägas att även om en enhetlig positiv bild av föräldrakontakt under fosterhemsvistelsen inte kan ges, så kan den sägas vara av betydelse både för barnet och för föräldern. Det kan även kopplas samman med de upplevelser av kris som föräldrarna säger sig uppleva vid placeringen och det icke-stöd som det ofta har följts av från socialtjänstens sida. Det kan tyckas problematiskt om en förälder som befinner sig i en livskris avkrävs vara en rationell person som ska upprätthålla en god kontakt med sitt barn. Det får även särskild betydelse om det innebär att föräldern minskar sina chanser att få hem sitt barn.

5.4.2 Hur påverkas barnets vuxenblivande av relationen till de biologiska föräldrarna?

Höjer & Sjöblom (2011) visar på att barn som varit placerade i samhällsvård, både i familjehem och vid HVB placeringar, har svårare än andra ungdomar att ta sig ut i vuxenlivet efter placering. Med svårigheter att ta sig ut i vuxenlivet menas i detta fall att de ungdomar som varit placerade i samhällsvård ofta har ett mindre nätverk än andra ungdomar och att de därför blir tvungna att genomgå sin process att bli vuxen under en kortare perioden och ofta tidigare i livet än andra ungdomar. Tillskillnad från ungdomar som inte har varit placerade i samhällsvård så är ofta kontakten med de biologiska föräldrarna svag och det blir således svårt för ungdomen att söka stöd och hjälp hos föräldrarna under sitt vuxenblivande (ibid.).

Höjer & Sjöblom (2011) pekar på att det har skett en förändring i vuxenblivande processen, där ungdomar i högre och längre utsträckning är beroende av sina föräldrar i form av boende och ekonomiskt stöd. Detta skulle kunna innebära att de ungdomar som är placerade i samhällsvård upplever ytterligare påfrestningar för att klara av sitt liv om de har liten eller ingen kontakt alls med sina biologiska föräldrar. Höjer & Sjöblom (2011) beskriver att stödet som ungdomarna upplever från sina biologiska föräldrar kan vara avhängig en tidigare kontakt med föräldrarna under placeringstiden. Det skulle innebära att en kontakt mellan föräldrar och barn under placeringstiden kan möjliggöra och främja för kontakt mellan barn och förälder efter placeringens slut. Höjer och Sjöblom (2011) visar på att de ungdomar de intervjuat hade mycket lite kontakt med sina biologiska föräldrar men att kontakten tilltog efter placeringens slut. Det var då ungdomen själv som många gånger tog upp kontakten med föräldern vilket även var fallet för de ungdomar som hade kontakt med sina föräldrar under placeringstiden. Resultatet visade att ungdomarna som hade kontakt med sina föräldrar efter placeringstiden upplevde det som positivt att ha kontakt med sina föräldrar även om det i sig inte innebar ett stöd för ungdomens liv utanför samhällsvård.

Lundsström & Sallnäs (2009) visar att det är vanligare att barn och föräldrar har kontinuerlig kontakt under placeringstiden om barnet är placerat i ett HVB-hem än om barnet är placerat i familjehem. Detta stämmer även för de studier som Höjer och Sjöblom (2011) visar på i sin artikel och de drar slutsatsen från sitt material att det verkar som om socialtjänsten förlitar sig på att familjehemsföräldrarna ska fortsätta vara ett stöd för ungdomen efter att de flyttat och uppdraget upphört. En av anledningarna till deras slutsatser är att det finns utslussningsprogram för ungdomar som varit placerade i HVB-hem vilket det inte gör för barn som varit placerade i familjehem. Det innebär att om familjehemsföräldrarna inte finns kvar för ungdomen efter placeringen både som ett känslomässigt stöd och för guidning in i vuxenvärlden såväl som ett ekonomiskt stöd så står ungdomen ofta själv inför vuxenlivet (ibid.).

7.0 Referenser

Webbreferenser

Hämtad från:

http://librishelp.libris.kb.se/help/search_boolean_swe.jsp - 7/11-2012

Hämtad från:

http://librishelp.libris.kb.se/help/how_search_general_swe.jsp?open=search_tip – 7/11-2012

Tillgänglig från:

Unicef.se 19/11-2012

Tryckta referenser

Andersson, Gunvor (2008). Utsatt barndom - olika vuxenliv: ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård. Stockholm: Allmänna Barnhuset

Flygare, G. (2012). Att vara förälder vid placering av barn: Föräldrars åsikter, tankar och behov vid socialtjänstens LVU-placeringar av barn och ungdom. (Student paper). Umeå universitet.

Höjer, Ingrid (2007). Föräldrars röster - hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem? Brukare och forskare samverkar. Stockholm: Allmänna barnhuset

Höjer, I. (2009). Birth parents perception of sharing the care of their child with foster parents. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 4:2

Höjer, I. (2011): Parents with children in foster care – how do they perceive their contact with social workers? *Practice*, 23:2, 111-123

Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2011). Att stå på egna ben – om övergången från samhällsvård till vuxenliv. I *Socialvetenskaplig tidsskrift* nr 1.

Lundström, T. & Sallnäs, M. (2009). Samhällsvårdade ungdomars kontakter med föräldrar och syskon. Socionomens forskningssupplement nr 26 (6), 20-35.

Moldestad, B.(2007). Å Være foreldre til barn i fosterhjem. Tidsskriftet Norges Barnevern nr. 2, årgang 84.

Sarkadi, Anna & Sarkadi, Anna (2009). *Föräldrastöd i Sverige idag: vad, när och hur? Rapport till Statens Folkhälsoinstitut*. Visby: Nomen

Socialtjänstlag. SFS 2001:453

Socialstyrelsen.(2012). Barn och unga- insatser år 2011. Vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Trulsson, Karin (1998). "Det är i alla fall mitt barn!": en studie om att vara missbrukare och mamma. Stockholm: Carlsson